ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Για τη διαχρονική υποκρισία του Ελληνικού Κράτους σε σχέση με τη Μακεδονία

Βαλκανική Εθνοκάθαρση ή Βαλκανικοί Πόλεμοι;

Νίκος Πελεκούδας

Το εθνικιστικό παραλήρημα του δημάρχου Φλώρινας, που εκδηλώθηκε πριν λίγες μέρες, όπου σταμάτησε εν μέσω τοπικής γιορτής το μουσικό συγκρότημα **Banda Entopica,** επειδή στο ρεπερτόριό του υπήρχαν μη-ελληνόφωνα τραγούδια της τοπικής παράδοσης, αποτελεί έναν ιδιότυπο συνδυασμό δύο παραγόντων. Της διαχρονικής υποκρισίας του ελληνικού κράτους σε σχέση με την αντιμετώπιση της Μακεδονίας, την καταγεγραμμένη εθνοκάθαρση που επιτέλεσε από τους Βαλκανικούς Πολέμους και μετά καθώς και την συστηματική εκμετάλλευση που εφάρμοζε στους μη ελληνόφωνους πληθυσμούς. Ταυτόχρονα είναι ένα ακόμα δείγμα της τάσης του σύγχρονου ολοκληρωτικού καπιταλισμού, στις χώρες μάλιστα που θεωρούνται «πολιτισμένες» (χώρες της Ε.Ε. π.χ.) να εκμηδενίζει κάθε στοιχειώδες αστικό δικαίωμα που είχε αναγνωρίσει ο καπιταλισμός στη «νεότητά» του προκειμένου να αναπτυχθεί. Είναι και αυτό μια σαφής ένδειξη της απουσίας ιστορικού ορίζοντά του.

Η λυσσασμένη προσπάθεια του ελληνικού κράτους να υπερασπιστεί τη διαχρονική πλειοψηφία ελληνικών πληθυσμών στη Μακεδονία, και ταυτόχρονα φυσικά την αναιμική παρουσία άλλων πληθυσμών, διαφορετικών εθνικά, γλωσσικά, θρησκευτικά κ.τ.λ., προσκρούει στις ίδιες τις παραδοχές του ελληνικού αστισμού ιστορικά, την σταθερή πολεμοχαρή διάθεσή του στο πλαίσιο της **Μεγάλης Ιδέας,** την προσκόλληση κατά βάση στον **αγγλικό ιμπεριαλισμό,** μέχρι να τον διαδεχθεί ο **αμερικανικός,** για την επιτυχία των επεκτατικών του σχεδίων. Αυτή λοιπόν η λυσσασμένη προσπάθεια αποτελεί ένα κράμα μύθων, ψεμάτων, εντυπωσιακών παραδοχών όταν μιλούσε η γλώσσα της αλήθειας, και πάνω από όλα αίματος και πολέμου. Στο παρόν άρθρο εστιάζουμε σε μια περισσότερο άγνωστη

περίοδο, αυτή από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι και τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Ο ελληνικός επεκτατισμός έχει τη δική του ιστορία στα Βαλκάνια. Ήδη από το τέλος της δεκαετίας του 1880, ο **Τρικούπης** εκτιμούσε ότι τα εθνικά κινήματα της Βαλκανικής θα είχαν ως αποτέλεσμα, μέχρι τα μέσα της επόμενης δεκαετίας, να γίνει πόλεμος για τη Μακεδονία. Γι' αυτό και επισήμαινε πως το ελληνικό κράτος πρέπει γρήγορα να στρέψει προς τα κει την προσοχή του και να προετοιμαστεί αναλόγως, καθώς, όπως εκτιμούσε, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Ελλάδας δεν είχε ξεκάθαρη εθνική συνείδηση και θα ήταν εύκολο να αφομοιωθεί!

Στις αρχές του 20ου αιώνα, επί πρωθυπουργίας Θεοτόκη, λαμβάνονται σοβαρές αποφάσεις για την αναδιοργάνωση του στρατεύματος, με σαφή στόχευση την πολεμική προπαρασκευή και την εδαφική επέκταση. Η κυβέρνηση Θεοτόκη ετοιμάζεται να απαντήσει στις προετοιμασίες και την παρέμβαση που κάνει η ένοπλη αυτονομιστική οργάνωση IMRO ή VMRO. Η VMRO προπαγανδίζει μια νέα εθνική ταυτότητα, αυτήν του Μακεδόνα, και επιχειρεί να προωθήσει ένα πρόγραμμα εθνικής απελευθέρωσης με το σύνθημα *«η Μακεδονία στους Μακεδόνες»,* αλλά και κοινωνικής απελευθέρωσης με την αποτίναξη της εκμετάλλευσης από τους μουσουλμάνους και, κυρίως, τους γαιοκτήμονες.

Ποια είναι όμως η κατάσταση στη Μακεδονία στις αρχές του αιώνα από γλωσσική και θρησκευτική άποψη πληθυσμιακά;

Το **1904,** με βάση την απογραφή του Χιλμή Πασά, την οποία εν μέρει έχουν χρησιμοποιήσει και Έλληνες ιστορικοί, η πληθυσμιακή κατανομή στα εδάφη ενδιαφέροντος της Ελλάδας, δηλαδή στη γεωγραφική Μακεδονία (βιλαέτια Σκοπιών, Μοναστηρίου και Θεσσαλονίκης), καταδεικνύει πως με κριτήριο τη θρησκεία πλειοψηφία είναι **οι Μουσουλμάνοι με 54,2%.**

Αλλά ακόμα πιο συγκλονιστική είναι η δεύτερη απογραφή με βάση το **συνδυασμό θρησκείας και γλώσσας:**

Εξαρχικοί Βούλγαροι (Βούλγαροι, δηλαδή, οι οποίοι είχαν αποσπαστεί από το Πατριαρχείο με σουλτανικό φιρμάνι και χωρίς φυσικά την έγκρισή του) **19,8%. Πατριαρχικοί Βούλγαροι** (Χριστιανοί Βούλγαροι που παρέμειναν πιστοί στο Πατριαρχείο) **11%, Σέρβοι 3%, Έλληνες 10,5%.** Δηλαδή, όταν ο Θεοτόκης και το ελληνικό κράτος αρματώνονται για να εφορμήσουν στη Μακεδονία (εννοούμε πάντα τη γεωγραφική Μακεδονία) πάνε να «απελευθερώσουν» το 10,5 τοις εκατό του πληθυσμού! Αλλά και λίγο αργότερα, το 1910, η κατάσταση δεν αλλάζει εντυπωσιακά ούτε στα εδάφη της **Ανατολικής και Δυτικής**

Θράκης. Σε απόρρητη απογραφή του Πατριαρχείου οι Μουσουλμάνοι ήταν 54,6% του πληθυσμού, οι Έλληνες μόλις υπερέβαιναν το 30% και οι Βούλγαροι το 10,5%.

Τέλος, ακόμα και στη λεγόμενη **«Βόρειο Ήπειρο»,** άλλη ιστορικά «αδικαίωτη» περιοχή, οι Έλληνες ή ελληνίζοντες δεν υπερβαίνουν το **39%**, όταν αντίστοιχα ο μουσουλμανικός πληθυσμός βρίσκεται στο **60,7%.** Είναι φανερή η λαθροχειρία: η ιστορική αποτύπωση του αριθμού των «αλύτρωτων αδελφών» είναι κατασκευασμένη από το κράτος. Σε όλες τις περιοχές ελληνικού «ενδιαφέροντος» ο ελληνικός πληθυσμός είναι μειοψηφία, και μάλιστα, σε κάποιες περιπτώσεις, μηδαμινή. Είναι φανερό πως τέτοιο **πραγματικό μωσαϊκό εθνοτήτων, γλωσσών και θρησκειών** δεν θα μπορούσε να μεταβληθεί με βάση οποιαδήποτε άλλη μεθόδευση πλην της βίαιης εκδίωξης ή εξαφάνισης ολόκληρων πληθυσμών.

Όλες αυτές οι πολεμικές μεθοδεύσεις, προφανώς, γίνονται με φόντο τη **διοικητική κατάρρευση της ίδιας της οθωμανικής αρχής.** Με αυτήν θα συντονιστούν τα εγχειρήματα όλων των βαλκανικών κρατών να αποκομίσουν όσο γίνεται περισσότερα κέρδη από έναν διαμελισμό της αυτοκρατορίας. Όλα τα κράτη της περιοχής θα παλεύουν για την ολοκλήρωσή τους, στο πλαίσιο της δικής τους «Μεγάλης Ιδέας», με την ενσωμάτωση των «αδελφών πληθυσμών» τους.

Αυτό, όμως, που ακόμα περισσότερο αποκρύπτεται, είναι πως με την **κατάρρευση της οθωμανικής αρχής** στα ευρύτερα μακεδονικά εδάφη, προκαλούνται **κοινωνικές εξεγέρσεις.** Στη Μακεδονία θα υπάρξει απίστευτη εκμετάλλευση Βουλγάρων, Ελλήνων και Οθωμανών από ομοεθνείς τους, που διαψεύδει τον μύθο περί εθνικών ονείρων των πληθυσμών. Ο **Σπύρος Μελάς** αναφέρει χαρακτηριστικά ότι Έλληνες κολλήγοι θα σκοτώσουν τον Έλληνα τσιφλικά Περιτσιώτη όταν θα μάθουν ότι πλησιάζει ο ελληνικός στρατός στο Λειβαδερό Κοζάνης, ενώ Βούλγαροι χωρικοί θα διαμοιράσουν τα κτήματα Οθωμανών στο Κιλκίς όταν αυτοί τα εγκαταλείψουν, χωρίς να περιμένουν καμία νέα αρχή να κάνει τη μοιρασιά. Αυτοί, προφανώς, σφαγιάστηκαν από τον ελληνικό στρατό.

Είναι τέτοιο το ταξικό αίσχος που αποκρύπτεται ακόμα και το ότι σε περιοχές που «απελευθέρωσε» ο ελληνικός στρατός στη βουλγαρική ζώνη κατοχής, Έλληνες διαμαρτύρονται για την αφόρητη φορολογία και την κακοπέραση.

Είναι πραγματικά εντυπωσιακό πως το κύριο βάθρο στο οποίο στέκεται η κρατική ιστοριογραφία και έχει αποτυπωθεί και σε σχολικά εγχειρίδια, είναι η βασική εξιστόρηση των γεγονότων από το ίδιο το **Γενικό Επιτελείο Στρατού!** Το πώς δηλαδή οι ελληνικές

δυνάμεις κινήθηκαν γεωγραφικά προκειμένου να απελευθερώσουν κατεχόμενα εδάφη στην Ήπειρο, τη Μακεδονία, τη Θράκη και τα νησιά του Αιγαίου! Αυτές, όπως είδαμε, είναι περιοχές με μειοψηφική ελληνική παρουσία, αλλά θεωρούνται **εδάφη κατακτημένα,** μιλώντας γενικά και βολικά, είτε από τους Οθωμανούς (σάμπως πριν να τα κατείχε κάποιο ελληνικό κράτος και του τα πήραν) είτε από τους πρώην σύμμαχους Βούλγαρους στον πρώτο βαλκανικό πόλεμο, πράγμα που κάνει, φυσικά, τον όποιο ισχυρισμό ότι πρόκειται για επιχείρηση χριστιανικών δυνάμεων εναντίον των Οθωμανών να ακούγεται πια σαν κακόγουστο αστείο εθνικής απελευθέρωσης.

Όμως η Μακεδονία, όσο και αν φανεί παράξενο, αποτέλεσε για την ελληνική ιστοριογραφία μία δεύτερη μεγάλη μαύρη τρύπα, μετά το Βυζάντιο, σε ό,τι αφορά την αδιατάρακτη και απρόσκοπτη με εθνική συνείδηση μάλιστα(!) ελληνική παρουσία στην περιοχή. Επισημαίνει σχετικά ο **Δημ. Λιθοξόου:**

> «Ξεκινάμε με το δεύτερο τόμο της Ιστορίας της Ελλάδος, του Γόλδσμιθ (Oliver Goldsmith), έργο το οποίο μετέφρασε και επιμελήθηκε ο Δημήτριος Αλεξανδρίδης. Σε αυτό το βιβλίο που τυπώθηκε στη Βιέννη το 1806, οι Έλληνες αναγνώστες της εποχής μπορούσαν να διαβάσουν πως «οι Μακεδόνες εθεωρούντο ανάξιοι της κοινωνίας του συμμαχικού σώματος των Ελλήνων, και ως αλλοεθνείς και οπωσούν ημιβάρβαροι, οι οποίοι εκαυχώντο μεν Έλληνες το γένος, διέφερον δε αυτών κατά τε τα ήθη και την πολιτείαν». Να μάθουν επίσης ότι «πάντοτε οι βασιλείς της Μακεδονίας εδιώχθησαν ως αλλοεθνείς» από τα κοινά πράγματα των Ελλήνων, και πως «οι Έλληνες, όσοι περιελαμβάνοντο υπ’ αυτό το όνομα, ενόμιζον επικίνδυνον και ολεθρίαν εις εαυτούς την είσοδον των ξένων εις την Ελλάδα, οίοι ενομίζοντο και οι Μακεδόνες»».

Ο μέντορας της κρατικής ιστοριογραφίας, ο **Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος,** το 1845 μεταφράζει και επιμελείται τη Γενική Ιστορία του Γάλλου ιστορικού Λευΐ, η οποία, μάλιστα, εκδόθηκε για σχολική χρήση. Εκεί γράφει πως

> «ο Φίλιππος αφού κατέπαυσε τας εμφυλίους ταραχάς της Μακεδονίας και συνέστειλε τους εξωτερικούς αυτής εχθρούς, εβουλεύθη την υποδούλωσιν της Ελλάδος […] κατεπολέμησε τους Ιλλυριούς, τους Θράκας, τους Σκύθας, και επανήλθε αύθις μετ’ ολίγον στην κύριαν αυτού ιδέαν, της Ελλάδος την

> υποδούλωσιν [...] στη Χαιρώνεια τις 3 Αυγούστου 338 ενικήθησαν οι Έλληνες και απώλεσαν την ελευθερίαν».

Αλλά και αργότερα, το 1849, όταν θα γράψει ότι *«η μακεδονική εποχή δύναται ευλόγως να διακριθή από της Ελληνικής, διότι το Μακεδονικόν έθνος εξεπλήρωσεν, εν τη Γενική Ιστορία, εντολήν άλλην παρά το Ελληνικόν».* Και είναι και άλλα. Ο Παπαρρηγόπουλος θα μεταβάλει βέβαια τις απόψεις του όταν θα γίνει καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, και όταν η προσπάθεια για τη διαμόρφωση εθνικής συνείδησης δε θα χωρά τέτοιου είδους επιστημονικές δημοκρατικές δυνατότητες.

Κλείνοντας, ας πούμε πως από τη **Συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913** η Ελλάδα θα βγει διπλάσια, σχεδόν, εδαφικά. Αυτό και μόνο καταδεικνύει την ανάγκη της αποκάλυψης των όρων κάτω από τους οποίους κάτι τέτοιο συνέβη. Όπως θα γράψει ο **Τρότσκι:**

> «Πρέπει λοιπόν να πούμε για τις νέες συνοριακές γραμμές της Βαλκανικής Χερσονήσου πως, ανεξάρτητα με το πόσο θα κρατήσουν, έχουν χαραχτεί πάνω στα καταξεσκισμένα, αφαιμαγμένα κι εξουθενωμένα ζωντανά κορμιά των εθνών. Ούτε ένα απ' αυτά τα βαλκανικά έθνη δεν κατόρθωσε να μαζέψει όλα τα σκορπισμένα κομμάτια του. Και, ταυτόχρονα, όλα τους, συμπεριλαμβανομένης και της Ρουμανίας, περιέχουν τώρα στην επικράτειά τους μια συμπαγή εχθρική εθνότητα. Αυτοί είναι οι καρποί ενός πολέμου που καταβρόχθισε -σε σκοτωμένους, τραυματίες και θύματα της αρρώστιας- πάνω από μισό εκατομμύριο άνδρες. Ούτε ένα από τα βασικά προβλήματα της βαλκανικής ανάπτυξης δεν επιλύθηκε».

Στην πραγματικότητα, οι λεγόμενοι Βαλκανικοί Πόλεμοι είναι απόρροια της κατάρρευσης όλων των προκαπιταλιστικών και μεσαιωνικών μορφών εκμετάλλευσης, με τους όρους που επέβαλε η κεφαλαιοκρατία, και όχι προς το συμφέρον των λαών, σε όλη τη Βαλκανική. Όπως επισήμαινε και ο Λένιν, η ευρωπαϊκή αστική τάξη, οι **μεγάλες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις** και η **αδυναμία της μειοψηφικής και μη οργανωμένης εργατικής τάξης** των Βαλκανίων είναι οι αιτίες που τα πράγματα πήραν τέτοια τροπή.

Σε τελική ανάλυση όπως εύστοχα επισημαίνει η Κομμουνιστική Απελευθέρωση σε σχετική ανακοίνωσή της,

«Η σλαβοφωνία ήταν και εξακολουθεί να είναι μέρος της ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς χιλιάδων ανθρώπων σε ολόκληρη την ελληνική Μακεδονία ανεξάρτητα με το πώς αυτοπροσδιορίζονται εθνικά (ως Έλληνες ή ως Σλαβομακεδόνες/εθνικά Μακεδόνες).»

Πράγματι. στα πολυφωνικά Βαλκάνια η συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμικών παραδόσεων αποτελεί **πλούτο** και **όχι «εθνική απειλή»**. Γιατί είναι κομμάτι της **πολιτισμικής** πραγματικότητας των Βαλκανίων, όπου **οι γλώσσες και οι παραδόσεις** συνυπήρξαν **πολύ πριν τα εθνικά αφηγήματα.**

.....

Το άρθρο αποτελεί διασκευασμένη μορφή του Κεφαλαίου «Η Βαλκανική Εθνοκάθαρση ή οι Βαλκανικοί Πόλεμοι;» από το βιβλίο του Νίκου Πελεκούδα «1821-1922 100+1 χρόνια εθνικών μύθων και κοινωνικών καταστροφών» από τις εκδόσεις Ακυβέρνητες Πολιτείες. Για τη συγγραφή του προαναφερθέντος κεφαλαίου παρατίθεται ένα τμήμα των πηγών που αξιοποιήθηκαν:

Κωστόπουλος, Τάσος, Πόλεμος και εθνοκάθαρση: η ξεχασμένη πλευρά μιας δεκαετούς εθνικής εξόρμησης, 1912-1922

Λένιν, Β. Ι., Ο Ιμπεριαλισμός: Ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού, Αθήνα, Θεμέλιο, 1984

Μελάς, Σπύρος, Οι πόλεμοι του 1912-1913, Αθήνα, Μπίρης, 1971

Παπαρρηγόπουλος, Κωνσταντίνος, Στοιχεία της Γενικής Ιστορίας: κατά το σύστημα του Γάλλου Λευΐ, Αθήνα, Κορομηλάς, 1845

Παπαρρηγόπουλος, Κωνσταντίνος, Εγχειρίδιον της Γενικής Ιστορίας, Αθήνα, Κορομηλάς, 1849,

Στρατιωτική Επιθεώρηση, Ιανουάριος-Μάρτιος 2013

Τρότσκι, Λέον, Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι: 1912-1913, Αθήνα, Θεμέλιο, 1993

Ψυρούκης, Νίκος, Νεοελληνική Εξωτερική Πολιτική: Ιστορική Επισκόπηση, Αθήνα, Επικαιρότητα, 1981

https://www.lithoksou.net/2020/11/ethnika%20makedones.html